

Tájékoztató állattenyésztés

Bio méhészet

az EU-bio rendelet előírásainak megfelelően

Alapelvek:

Az EU-bio rendelet az ökológiai méhészetre vonatkozóan a következő fő alapelveket fogalmazza meg:

- A méhészeti gyakorlatnak méhbarátnak kell lennie, melynek során a higiéniára különös figyelmet kell fordítani.
- A tartási helyre megfelelő rasszokat kell alkalmazni és a kaptárak számára megfelelő helyet kell választani.
- A betegségek megelőzésére különös figyelmet kell fordítani. Amennyiben a méhek mégis egészségügyi kezelésre szorulnak, azok csak a rendelet által engedélyezett anyagokkal kezelhetők. Ez vonatkozik a tisztításra, fertőtlenítésre is.
- Téltre elegendő méz- és pollenkészletet kell meghagyni a kaptárakban, a méhek etetése csak bio takarmánnyal lehetséges.
- A méhanyák szárnyának lecsípése tilos.

Részletes előírások:

A kaptárak anyaga

A kaptárakat alapvetően természetes anyagokból kell készíteni, amelyek nem szennyeznek a környezetet és a méhészeti termékeket, pl. fa, szalma agyag.

A kötőelemekre, etető berendezésekre, valamint az időjárás viszontagságaitól védő rácsokra és takaróelemekre vonatkozóan nincs előírás.

A kaptárakban csak természetes anyagok használhatók fel, mint például propolisz, viasz, növényi olajok.

A külső felületek festésére csak olyan termékek használhatók, melyek a mézet vagy magukat a méheket nem szennyezik be. (Ezt minden esetben a méhésznek kell bizonyítania.)

Viasz

A felhasznált méhviasz kizárólag ökológiai méhészetekből származhat.

Az átállási időszak során amennyiben a viaszcserehez ökológiai termelésből származó méhviasz nem beszerezhető, akkor kizárólag fedelezésből származó nem ökológiai méhviasz használható fel, mely bizonyítottan nem szennyeződött ökológiai termelés céljára nem engedélyezett anyagokkal.

A konvencionális méhészetekből, fedelezéssel nyert viasz felhasználását a tanúsító szervezettel egyedileg kell engedélyeztetni, melyhez előzetes írásbeli kérelmet kell benyújtani. A műlépkészítőnek minden esetben igazolnia kell, hogy a műlépeket a számára átadott, fedelezésből származó viaszból készítette, és az a feldolgozás során más termékekkel nem keveredhetett. Az igazolásnak tartalmaznia kell az átadott viasz és a készített műlépek pontos mennyiségét.

A felhasznált viasz szermaradvány-mentességének igazolására a tanúsító szervezet szűrőpróbaszerű mintavételt végezhet.

Ökológiai gazdálkodásból származó viasz beszerzésekor ne felejtsek el megkérni az ökológiai méhviaszt biztosító méhészet érvényes tanúsítványának másolatát!

Az állati termékek beleértve a méhészeti termékeket is, nem jelölhetőek átállási státusszal.

Átállási idő

Az átállási idő az ellenőrzési szerződés megkötésével és a méhészeti tevékenység bejelentésével veszi kezdetét. A méhészetekre vonatkozó átállási idő legalább 1 év. Az átállási időszak alatt a viaszt ökológiai méhészetből származó viaszra kell cserélni. A méhészeti termékeket csak a teljes viaszcsere után lehet ökológiai jelöléssel ellátni, így az átállás folyamata a gyakorlatban akár 2-3 évig is eltarthat.

Tisztítás

A méhészetben használt eszközök, berendezések, épületek és szerszámok tisztítására és fertőtlenítésére a következő anyagok használhatók:

káliszappan	kálium-hidroxid
víz és gőz	természetes növényi kivonatok
mésztej és mész	alkohol
égetett mész	formaldehid
nátrium-hipoklorit (pl. lúg)	nátrium-karbonát (mosószóda)
nátrium-hidroxid	hidrogén-peroxid
citromsav, hangyaszav, tejsav, ecetsav és oxálsav, tejsav	

A méhkasok fizikai módszerekkel történő fertőtlenítése (mint a gőzölés vagy égetés) szintén engedélyezett.

Fajtaválasztás és állománybővítés

A fajták kiválasztásakor figyelembe kell venni az állatoknak a helyi körülményekhez történő alkalmazkodásra való képességét, vitalitását és betegségekkel szembeni ellenálló képességét. Előnyben kell részesíteni a házi méh - *Apis mellifera* - és helyi ökotípusai alkalmazását.

A méhészet kialakítása ökológiai gazdálkodási egységből származó családok beszerzésével történhet. Amennyiben ez nem lehetséges, úgy a fent leírt átállási időszak beiktatásával a termelőegységben meglévő, konvencionális állomány is átállítható, és ezek szaporulata az átállást követően ökológiainak tekinthető. A méhészet konvencionális családokkal történő újratelepítése (betegség vagy katasztrófa miatt) csak az illetékes hatóság engedélyével valamint átállási idő beiktatásával lehetséges!

A méhészet megújítása céljából évente a méhanyák és méhcsaládok 10%-át lehet az ökológiai termelőegységben nem ökológiai termelésből származókkal pótolni, de kizárólag abban az esetben, ha a azokat ökológiai termelésből származó lépekkal vagy lépalapokkal ellátott kaptárakban helyezik el. Ebben az esetben átállási időszak beiktatására nincs szükség.

A konvencionális méhek beszerzését a tanúsító szervezet felé mindig előzetesen írásban jelenteni kell.

Ökológiai méhészetből származó családok beszerzésekor ne mulasszák el megkérni a méhészet érvényes tanúsítványának másolatát!

A kaptárak elhelyezkedése

A méhészetet olyan területen kell elhelyezni, ahol a méhek számára alapvetően elegendő természetes nektár-, mézharmat- és pollenforrás áll rendelkezésre, valamint biztosított a méhek vízhez való hozzáférése.

A kaptárak megfelelő távolságra legyenek minden lehetséges szennyező forrástól (pl.: nagyvárosok központja, forgalmas főutak, autópálya, ipartelep, hulladéklerakó, hulladékégető, stb.).

A méhek 3 km-es sugarú mézelési röpkörzetén belül fellelhető nektár- és pollenforrások ellenőrzött ökológiai gazdálkodás keretében termesztett növényekből és/vagy természetes spontán vegetációból kell, hogy álljanak. Engedélyezhető még a 1698/2005/EK rendelet 36. cikke és 1257/1999/EK rendelet 22. cikke szerinti alacsony környezeti terhelésű agrár-környezetvédelmi programokban (pl.: Natura 2000, agrárerdészeti, agrár-környezetgazdálkodási, erdő-környezetvédelmi program) résztvevő területekről történő gyűjtés, ahol az ökológiai gazdálkodásban nem engedélyezett tápanyagokat és növényvédőszerket nem használhatnak. Ennek igazolására a tanúsító szervezethez meg kell küldeni a földhasználó adott területre vonatkozó gazdálkodási és permetezési naplójának másolatát. Kérjük, hogy ilyen területeken történő legeltetés megkezdése előtt feltétlen konzultáljanak velünk, valamint az éves mézgyűjtési tervben is jelölje ezeket!

Ezeknek a feltételeknek nem kell teljesülniük abban az esetben, ha éppen nincsen virágzás, illetve amikor a méhek telettetése történik.

Amennyiben valamelyik mézfajta gyűjtése nem az előírásoknak megfelelő területen történik, de a méhek kezelése megfelel a feltételeknek, úgy az érintett mézfajta nem értékesíthető ökológiai jelöléssel, de a méheket nem kell újra átállítani.

A mézgyűjtés dokumentálása

- Bejelentkezéskor illetve legkésőbb az első ellenőrzésig az adatközlő laphoz csatolva be kell küldeni:
  - az állandó telephely megközelítési térképét (ez lehet autós térkép másolata is), rajta bekarikázva az állandó telephely helyét;
  - egy részletesebb térképet (pl. MEGPAR-rendszerből nyomtatott átnézetes térkép), amelyen feltüntetni a méhcsaládok elhelyezkedését;
  - az éves mézgyűjtési tervet (ADAT-22), pontosan feltüntetve a vándorlás helyeit és a gyűjteni kívánt méz várható státuszát is (ökológiai vagy konvencionális, a növénykultúra függvényében);
  - a kaptárak egyedi jelölésének módját (kaptárlap).
- Az éves mézgyűjtési tervet ezt követően minden év elején el kell juttatni a tanúsító szervezethez, és a saját telephely esetleges változását is be kell jelenteni, valamint annak új térképét is meg kell küldeni.
- Az éves (illetve a vándorlást megelőző) állatorvosi vizsgálatról szóló igazolás másolatát, amint azt az állatorvos a méhészt részére kiállította.
- Legkésőbb a gyűjtött méz pergetését követő 5 napon belül be kell küldeni:
  - a pergetett méz készletre vételi jelentését;

nem vándorló (állandó telephellyel rendelkező) méhészetek esetén:

- egy részletesebb térképet (pl. MEPAR rendszerből nyomtatott átnézetes térkép), amelyen feltünteti a méhcsaládok elhelyezését és a méhlegelőt is, azaz be kell rajta jelölni, hogy a telephely 3 km-es röpkörzetében milyen növénykultúrák találhatók (ezt bejelentkezéskor illetve év elején is küldheti, ha időközben nem változik);

vándorméhészetek esetén:

- a vándortanya megközelítési térképét (ez lehet autós térkép másolata is), rajta bekarikázva a vándortanya hozzávetőleges helyét;
- egy részletesebb térképet (pl. Mepar rendszerből nyomtatott átnézetes térkép), amelyen feltünteti a méhcsaládok elhelyezését és a méhlegelőt is, azaz be kell rajta jelölni, hogy a vándortanya 3 km-es röpkörzetében milyen növénykultúrák találhatók;
- a település jegyzője által átvett be- és kijelentőlap vagy igazoló szelvény másolatát.

Amennyiben a méhlegelő nem természetes vegetáció, hanem mezőgazdaságilag művelt terület, akkor fentiekben kívül be kell küldeni:

- ellenőrzött ökológiai terület esetén a földhasználó nevét, címét, tanúsítványának másolatát (melléklettel együtt, amelyen a termesztett növények tételelesen szerepelnek) és a terület blokkazonosítóját;
- a 4. pontban meghatározott agrár-környezetvédelmi programban résztvevő terület esetén a földhasználó támogatási határozatának, valamint a területről vezetett permetezési naplójának másolatát;

Ha a vándortanya több egymást követő évben ugyanaz marad, csak első alkalommal kell róla megközelítési térképet küldeni, és részletesebbet is csak akkor kell ismét, ha a növénykultúra változott az előző évhez képest. Ezt azonban az Éves mézgyűjtési terv (ADAT-22) megfelelő rovatában jelezni kell.

A félreértések elkerülése végett kérjük, hogy egy adott mézpergetés összes - fentiekben előírt - dokumentációját lehetőleg egy időben küldjék be, és az adott mézelő növény nevét a készletre vételi jelentésen kívül a térképeken, valamint a be- és kijelentő lapon is tüntessék fel.

Amennyiben a vándorlásokból vagy az állandó telephelyen történő gyűjtésből származó méz – a konvencionális növénykultúrából adódóan - nem kaphat ökológiai minősítést, úgy arról térképet, be- és kijelentőlapot valamint készletre vételi jelentést küldeni nem szükséges, viszont a gyűjtést az év elején beküldendő éves vándorlási terven a megfelelő státusszal jelezni kell.

A méhek etetése

A mézelési időszak végén az átteleléshez elegendő mennyiségű méz- és pollentartalékot kell hagyni a kaptárakban. A nektár vagy mézharmat termelését akadályozó hosszú ideig tartó kivételes időjárási feltételek esetén az illetékes hatóság ideiglenesen engedélyezheti a méhcsaládok ökológiai eredetű mézzel illetve ökológiai termelésből származó cukorral vagy cukorsziruppal történő mesterséges táplálását.

A mesterséges etetést minden esetben dokumentálni kell a következő adatok rögzítésével: a termék típusa, az etetés időpontja, az etetett mennyiségek és azok a kaptárak, ahol mesterséges etetésre került sor. Ne mulasszák el megkérni a beszerzett ökológiai eredetű méz, illetve cukor és cukorszirup érvényes tanúsítványának másolatát!

Betegség megelőzés és állategészségügyi kezelések

Az ökológiai méhészetekben elsősorban a betegség-megelőzésre kell törekedni:

- a megfelelő fajtaválasztással
- olyan módszerek alkalmazásával, amelyek fokozzák a betegségekkel szembeni ellenálló képességet és elősegítik a fertőzések megelőzését, mint például:
  - az anyaméhek rendszeres cseréje,
  - a kaptárak, különösen a herefiasítás rendszeres ellenőrzése,
  - az eszközök és felszerelések rendszeres fertőtlenítése,
  - a szennyezett anyagok megsemmisítése,
  - a méhviasz rendszeres megújítása, valamint
  - elegendő mennyiségű pollen- és méztartalék biztosítása.

Ha a méhcsaládok mégis megbetegszenek vagy megfertőződnek, kezelésük során a fitoterápiás készítmények használatát előnyben kell részesíteni, és szükség esetén el kell különíteni őket. *Varroa destructor* fertőzés esetében hangyasav, tejsav, ecetsav és oxálsav, valamint mentol, timol, eukaliptol és kámfor használható.

Ha ezen alternatív kezelések nem bizonyulnak hatékonyak, vagy várhatóan nem lesznek hatékonyak, úgy írásos állatorvosi utasításra kémiai úton előállított, szintetikus allopatias gyógyszerkészítményekkel történő kezelésre is sor kerülhet. Ezen készítmények megelőző kezelés céljára történő használata azonban tilos!

Amennyiben ilyen kémiai úton előállított, szintetikus allopatias termékekkel történő kezelésre kerül sor, a kezelt méhcsaládokat a kezelés megkezdésekor el kell különíteni, és a kezelést követően az összes viaszt a ökológiai méhészetből származó viaszra kell cserélni. Ezt követően az ilyen méhcsaládokra a 2. pont szerinti átállási időszakot kell alkalmazni. Ha a kezelt családok elkülönítése és azonosíthatósága megfelelő, a többi család ökológiai státusza ilyenkor nem változik. Ezeket a kezeléseket és az elkülönítésre tett intézkedéseket 1 héten belül jelezni kell a tanúsító szervezet felé.

A fenti elvek mellett engedélyezett a vonatkozó jogszabály alapján kötelező állatorvosi kezelések, továbbá a kaptárak, lépek stb. ilyen kezelése.

Az állatgyógyászati készítmények alkalmazását minden esetben pontosan dokumentálni kell. A kezelt állatállományt kaptáronként egyértelműen azonosítani kell! Fel kell jegyezni a diagnózist, az alkalmazott készítmény típusát, annak aktív hatóanyagait, a gyógyszeradagolást, az alkalmazás módját, a kezelés időtartamát, valamint a jogszabályban előírt várakozási időt, és ezeket az adatokat a termék ökológiai gazdálkodásból származóként történő értékesítése előtt be kell jelenteni az ellenőrző hatóságnak vagy szervezetnek.

A beszerzett anyagok nyilvántartása, eredetének igazolása

A termelés során felhasznált anyagok eredetét alapvetően a következő dokumentumokkal kell igazolni

- számla és szállítójeggy, amelyen egyértelműen azonosítható a vevő neve, az áru megnevezése, a vásárolt mennyiség, átállási ill. ökológiai termékek esetében a megfelelő jelölés és kódszám;
- átállási vagy ökológiai termék esetén a beszállító tanúsítványának másolata.

A beszerzett anyagokról készletnyilvántartást kell vezetni, melyen szerepel az anyag megnevezése, a beszállító, a beszerzés dátuma és a számla vagy szállítójeggy száma. Ezen kívül a felhasználást is dokumentálni kell (készletnyilvántartás).

Nyilvántartások

A vezetendő feljegyzések és nyilvántartások összefoglalása

- méhcsaládok származásának igazolása;
- készletnyilvántartás - saját és beszerzett termékek/anyagok;
- viaszcsere, műlépkészítő nyilatkozata;
- méhészeti/ kaptárnapló (elvégzett munkaműveletek, alkalmazott kezelések, esetleges etetések, tisztítások, fertőtlenítések stb.);
- allopatias állatgyógyászati készítmények alkalmazása esetében az állatorvos írásos utasítása (diagnózis, az alkalmazott készítmény típusa, annak aktív hatóanyagai, gyógyszeradagolás, az alkalmazás módja, a kezelés időtartama, a jogszabályban előírt várakozási idő). Ez lehet az állatorvosi napló része is;
- mézgyűjtés (vándorlások) helyei, dátuma (Éves mézgyűjtési terv (ADAT-22));
- a mézgyűjtési terület hasznosításának igazolása;
- vándorlaskor ki- és bejelentkezés dokumentációja;
- felhasznált anyagok, pergetett méz és méhészeti termékek készletnyilvántartása, termékek vevői/átvevői;
- reklamációk, panaszok nyilvántartása

A kaptárakat egyedi jelöléssel kell ellátni, hogy a róluk készült dokumentáció világosan követhető legyen.

Amennyiben konvencionális egységgel is rendelkezik a gazdaság, a fent felsorolt feljegyzéseket mindkét egységre vonatkozóan el kell készíteni!

Engedélyeztetési és bejelentési kötelezettségek összefoglalása

Írásban el kell fogadtatni a tanúsító szervezettel/ hatósággal:

- hatósági engedély szükséges a méhészet konvencionális családokkal történő (betegség vagy katasztrófa miatt) újratelepítéséhez

Írásban be kell jelenteni a tanúsító szervezet részére:

- az aktuális év termelési adatait a HÖG által kiküldött éves adatközlő lapon;
- a cég alapadataiban illetve az ellenőrzött tevékenységben vagy annak körülményeiben történt minden lényegi változást;
- éves mézgyűjtési tervet;
- a konvencionális méhek beszerzését;
- alacsony környezeti terhelésű terület méhlegelőként történő használatát a területre vonatkozó gazdálkodási és permetezési napló másolatával;
- azokat az eseteket, amikor a termelő tudja, vagy gyanítja, hogy a beszállított/előállított termék nem felel meg a rendelet előírásainak;
- a termék ökológiai státuszát érintő vevői panaszokat;
- tiltott készítmény vagy méhtakarmány felhasználását;
- az állatgyógyászati készítmények használatára vonatkozó adatokat az állat vagy állati termék ökológiai jelöléssel történő értékesítése előtt;
- párhuzamos állattartás esetén az előállított termékekkel és azok begyűjtésével kapcsolatos információkat;
- Új/változtatott címketerveket

Termékek jelölése, értékesítése

Kizárólag azokat a termékeket lehet az ökológiai gazdálkodásra utaló jelöléssel ellátni és értékesíteni, amelyek szerepelnek a gazdaság/vállalkozás részére kiállított érvényes tanúsítványon, azaz amelyeket a vonatkozó jogszabályok szerint és egy elismert ellenőrzőszervezet ellenőrzése mellett állítottak elő, dolgoztak fel, importáltak vagy forgalmaztak.

A méz illetve méhészeti termékek feldolgozása esetén az EU-Bio rendeletek hatálya alá tartozó élelmiszerek feldolgozására vonatkozó előírásokat kell betartani. Erről **„A biotermékek ellenőrzésével és tanúsításával kapcsolatos előírások feldolgozóüzemek részére”** (K0101HU_HOG) c. tájékoztatónkban olvashat. A termékek jelölésével kapcsolatos információkat **„A biotermékek címkézésével kapcsolatos általános előírások és kötelező jelölési elemek”** c. tájékoztatónkban találja (K0061HU_HOG).